

26.2.2007

Dnro 901/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

HUOMAUTUS KOLARIJUTUSSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 15.3.2006 päivätyssä kirjeessään Lahden kihlakunnan poliisilaitosta siitä, että se oli jättänyt toimittamatta esitutkinnan kolariasiassa, jossa kantelija oli osallinen. Kantelija hämmästeli sitä, että kolarin aiheuttaja oli saanut teostaan vain huomautuksen. - - -

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Kysymys on Lahden Vesijärvenkadulla elokuussa 2005 sattuneesta kolarista. Liikenneturvallisuuden vaarantamisesta asiassa tuomittu A kertoi, että hänen edellään ajanut auto jarrutti niin voimakkaasti, että hän joutui peräänajon välttääkseen väistämään vastaantulevien kaistalle. Tällöin hän kuitenkin törmäsi vastaantulevaan kantelijan kuljettamaan autoon, joka siirtyi törmäyksen voimasta niin, että siihen vielä törmäsi linja-auto. Kantelijan auton matkustajana ollut vietiin ambulanssilla sairaalaan. Molemmat henkilöautot vaurioituivat tuntuvasti, mutta linja-auto pystyi jatkamaan matkaansa.

Jutun tutkijaksi tuli vanhempi konstaapeli B ja tutkinnanjohtajaksi komisario C. Poliisilaitoksen organisaatiomuutoksen yhteydessä jutun tutkijaksi vaihtui vanhempi konstaapeli D ja tutkinnanjohtajaksi komisario E.

Kuulustelussa A myönsi olevansa syyllinen kolariin. Asian esitutkinta lopetettiin 7.2.2006 Koskimaan allekirjoittamalla päätöksellä, jossa todetaan: "Jätetty syytteeseen saattamatta, rikos vähäinen (TLL 104, ETL 43)". Komisario E kertoo, että oli hänen päätöksensä, että A:lle annettiin huomautus.

Kantelija kanteli asiassa Valtakunnansyyttäjänvirastoon. Apulaisvaltakunnansyyttäjä Jorma Kalske määräsi 28.3.2006, että asiassa on toimitettava esitutkinta. Hän katsoi olevan epäselvää, soveltuiko tieliikennelain 104 §:ssä säädetty huomautusmenettely kyseiseen tapaukseen. Erityisesti

matkustajana olleen vammojen laadun ja muiden asian oikeudelliseen arviointiin vaikuttavien seikkojen tarkemmaksi selvittämiseksi asiassa olisi Kalskeen mukaan ollut syytä toimittaa normaali esitutkinta.

Näin tehtiinkin ja uusi esitutkinta valmistui heinäkuussa 2006. Lahden kärjäoikeus tuomitsi syyskuussa 2006 A:n liikenneturvallisuuden vaarantamisesta 30 päiväsakkoon. A oli myöntänyt syytteen tältä osin oikeaksi. Sen sijaan kärjäoikeus hylkäsi syytteen vammantuottamuksesta, koska jäi epäily siitä, että matkustajana olleelle aiheutuneet vammat olisivat rikosoikeudellisesti arvioiden vähäisiä. Tuomio on lainvoimainen.

3.2 Kannanotto

3.2.1 Oikeusohjeita

Esitutkintalain (ETL) 5 §:n mukaan esitutkinnassa on selvitettävä muun muassa rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat.

Saman lain 43 §:n mukaan esitutkinta voidaan lopettaa saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi muun muassa, jos esitutkintaviranomainen on tutkinnan aloittamisen jälkeen päättänyt tuon lain 4 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla perusteella luopua enemmistä toimenpiteistä. Tällaisessa tapauksessa esitutkintaviranomainen voi antaa rikokseen syyllistyneelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen.

ETL 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaan esitutkinta saadaan jättää toimittamatta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Jos viranomainen sen perusteella, mitä muussa laissa säädetään, jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikokseen syyllisen saattamiseksi syytteeseen, esitutkinta toimitetaan vain erityisestä syystä.

Tällainen ”muussa laissa” säädetty mahdollisuus on muun muassa tieliikennelain 104 §. Sen mukaan jos tieliikenne rikkomus ilmeisesti on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, voi poliisimies muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautuksen.

3.2.2 Arviointia

3.2.2.1 Vanhempi konstaapeli B

Vanhempi konstaapeli B toteaa hoitaneensa vain tutkinnan alkutoimet ja että vanhempi konstaapeli D hoiti tutkinnan loppuun. Vaikka tämä sinänsä on totta, katson B:n menetelleen virheellisesti seuraavalla tavalla.

B itsekin myöntää, että hänen olisi tullut reagoida ja välittää D:lle tieto siitä, että kantelijan autossa matkustajana ollut oli marraskuussa 2005 sähköpostitse ilmoittanut olleensa kolarin seurauksena yli viisi viikkoa sairaalahoidossa. B:n laiminlyönnin takia yksi kolarin vakavuuden arvioinnin kannalta keskeinen seikka ei tullut D:n eikä komisario E:n tietoon ennen kuin vasta huomautuspäätöksen jälkeen.

Tänne toimitetusta selvityksestä ei myöskään käy ilmi, että B olisi kirjannut yhteydenottonsa asianomistajiin niin, että D tai E olisivat voineet asiakirjoista tarkistaa esimerkiksi sen, oliko asianosaisilla vaatimuksia ja oliko kaikkiin asianosaisiin ylipäätään oltu yhteydessä.

D:n selvityksen mukaan B oli kertonut hänelle jutun olevan valmis muuten paitsi että A:lle tulisi antaa tiedoksi rangaistusvaatimus. Lisäksi B oli D:n mukaan kertonut, että asianomistajilta oli saatu suostumukset rangaistusmääräysmenettelyyn. Kuitenkin B:n kertomasta selviää, ettei hän ollut ennen asian siirtymistä D:lle edes puhuttanut linja-auton kuljettajaa, joka – kuten myöhemmin kävi ilmi – oli ollut viikon työkyvytön kolarin johdosta. Tältä osin B on todennut, että ”laiminlyöntiin syynä voisi olla informaatiokatkos tai -puutteellisuus minun ja D:n välillä tai vaihtoehtoisesti inhimillinen syy kuten tarpeellista tietoa sisältävien asiakirjojen katoaminen.” On myös epäselvää, oliko A:n auton omistajaa, joka myös oli asianomistaja, mitenkään kuultu ennen huomautuspäätöstä.

Saadusta selvityksestä ei käy ilmi syytä epäillä asiakirjojen katoamista. En katso asian laatuun nähden olevan aihetta selvittää enemmälti, mitä D:n ja B:n välillä on kyseisestä jutusta keskusteltu ja onko kysymys esimerkiksi väärinkäsityksestä. Joka tapauksessa korostan sitä, että yhteydenotot asianosaisiin tulee kirjata eikä vain luottaa siihen, että tieto kulkee suullisesti uudelle tutkijalle tai tutkinnanjohtajalle.

Kirjaamisen merkitys korostuu tässä tapauksessa senkin vuoksi, että kantelija ja myös matkustajana ollut ovat kiistäneet B:n esittämän siitä, että he olisivat antaneet asiassa suostumuksensa rangaistusvaatimusmenettelyyn ja kantelija lisäksi sen, että B ylipäätään olisi ollut häneen yhteydessä. Tältä osin B:ltä saatu selvitys on ristiriidassa kanteluissa esitetyn kanssa eikä ainakaan asian lopputulokseen vaikuttavaa lisäselvitystä ole kantelututkinnan keinoin saatavissa.

3.2.2.2 Vanhempi konstaapeli D

D:n tehtävä on ollut saattaa tutkinta loppuun. Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella on jäänyt epäselväksi, mitä tietoja hän on B:ltä saanut. D:n kertomaa siitä, että B olisi ilmoittanut jutun olevan valmis ja asianosaiset kuultu, ei ole osoitettavissa vääräksi. Kun tämä on tilanne, ei käsitykseni mukaan voida myöskään osoittaa D:n menettelleen virheellisesti, kun hän on esitellyt asian komisario E:lle ilmoittaen sen olevan ratkaisuvalmis. D:tä ei mielestäni voida moittia siitä, jos hän on luottanut B:n ilmoitukseen siitä, että tutkinta on valmis.

Kiinnitän kuitenkin myös D:n huomiota asianosaisten kuulemisen kirjaamisen tärkeyteen.

3.2.2.3 Komisario E

Komisario E on tehnyt päätöksensä puutteellisen tiedon perusteella, minkä hän on itsekin todennut. Hän ei ole tiennyt matkustajana olleen yli viisi viikkoa kestäneestä sairaalahoidosta eikä esimerkiksi siitä, ettei linja-auton kuljettajaa ollut lainkaan kuultu. Hänen kohdallaan pätevät kuitenkin mielestäni edellä D:n kohdalla esittämäni perustelut. Tässä tapauksessa E on mielestäni voinut luottaa D:n kertomaan asian tutkinnasta.

Joka tapauksessa myös hänen kohdallaan painotan tutkintatoimenpiteiden kirjaamisen merkitystä. Tutkinnanjohtajan valvonta ei kaikilta osin voi perustua pelkästään luottamukseen suullisesti kerrottuun.

Lisäksi katson, että E:n päätöstä antaa A:lle huomautus voidaan arvostella, vaikka lähtökohdaksi otettaisiin E:llä päätöksentekohetkellä tiedossaan olleet seikat.

Tieliikennelain 104 §:n perusteella (jota nyt näytään sovelletun) voidaan antaa huomautus vain liikenerikkomuksesta eli kun tieliikennettä koskevia säännöksiä on rikottu tavalla, joka on ollut omiaan aiheuttamaan vain vähäisen vaaran (toisten turvallisuudelle) ja rikkomus on olosuhteet huomioon ottaen muutoinkin vähäinen. Tässä tapauksessa E:llä oli huomautuspäätöstä tehdessään tiedossaan ainakin se, että A oli varomattomuudellaan aiheuttanut nokkakolarin, jossa autot olivat vaurioituneet tuntuvasti ja matkustajana ollut loukkaantunut – muuta tietoa kuin viikon työkyvyttömyys E:llä ei kuitenkaan ole ollut. Varsin isokokoisien maastoauton ohjaaminen vastaantulevan liikenteen kaistalle, olkoonkin peräänajon välttämiseksi, ei käsitykseni mukaan ole vähäinen rikkomus ja se oli aiheuttanut suurempaa kuin vähäistä vaaraa, kuten törmäys seurauksineen osoittaa. Käräjäoikeuskin on antanut teosta sakkorangaistuksen, jota ei voi pitää vähäisenä. Nyt kyseessä oleva tapahtuma ei myöskään ole mielestäni verrattavissa niihin huomautuksen antamisen esimerkkitalanteisiin, joita on mainittu sisäasiainministeriön liikenerikostutkintaa koskevassa ohjeessa (SM-2004-02807/Vi-3).

Katson, että tässä tapauksessa ei ole ollut edellytyksiä huomautuksen antamiseen. Näin on asiaa arvioinut myös Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosasto lausunnossaan.

3.2.2.4 Päätöksen muodollisesta puolesta

Selvityksen mukaan kysymys on ollut komisario E:n päätöksestä. Kuitenkin esitutkinnan lopettamispäätöksen on laatinut ja allekirjoittanut vanhempi konstaapeli D. Tämä ei mielestäni ole asianmukaista.

Lisäksi päätöksestä käy vain välillisesti (maininta ”TLL 104”) ilmi se, että asiassa on annettu huomautus.

Vielä totean, että päätöksessä on käytetty lyhenteitä TLL ja ETL. Vaikka esimerkiksi poliisi tietää niiden tarkoittavan tieliikennelakia ja esitutkintalakia, niin mainitut lyhenteet ei käsitykseni mukaan ole kovin yleisesti tiedossa. Päätöksen tulee kaikilta osin olla ymmärrettävä asianosaisille eikä tämäntyyppisiä lyhenteitä tule käyttää, jos ei selitetä, mitä ne tarkoittavat. Kysymys on tietojeni mukaan myös siitä, että ATK-lomakkeella ei kyseisessä kohdassa ole tilaa koko lain nimelle. Tästä huolimatta on ymmärtääkseni mahdollista päätöksen perusteluissa mainita päätöksen perusteena oleva laki muutoinkin kuin lyhenteenä.

- - -

4

YHTEENVETO JA TOIMENPITEET

Kuten edellä lausutusta käy ilmi, Lahden kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyssä on useassa kohdin ollut toivomisen varaa. Poliisilaitoksen lausunnonkin mukaan on tullut korostetusti esille se, että esitutkintatoimien laadukkuudesta on joka vaiheessa huolehdittava. Pidän perusteltuna sitä, että tähän kiinnitetään poliisilaitoksen sisäisessä koulutuksessa huomiota kuten poliisilaitoksen lausunnossa todetaan.

Tapahtumien kulku on asian laatuun nähden tullut mielestäni riittävästi selvitetynksi, vaikka eräät yksityiskohdat ovatkin jääneet epäselviksi. Tämän vuoksi ei ole kaikilta osin tarkasti määriteltävissä, kuka mistäkin laiminlyönnistä vastaa. On kuitenkin todettavissa, että esitutkintatoimien kirjaamisessa ja erityisesti tiedonkulussa on ollut puutteita. Ainakin nämä syyt ovat johtaneet siihen, että tapahtumaa ei ole riittävästi ja ETL 5 §:n edellyttämällä perusteellisuudella selvitetty ennen huomautuksen antamista. Laillisuusvalvonnassa on aiemminkin tullut esille, että tutkijan ja/tai tutkinnanjohtajan vaihdos voi johtaa tämänkin tyyppisiin epäselvyyksiin.

Lisäksi totean, että seuraamuksena pelkän huomautuksen antaminen ei tässä tapauksessa ole mielestäni ollut perusteltua. Esitutkinnan lopettamispäätös on myös muotoiluiltaan arvostelulle altis.

Kiinnitän vanhempi konstaapeli B:n vakavaa huomiota edellä kohdassa 3.2.2.1 hänen menettelystään esittämäni arvosteluun. Lisäksi saatan vastaisen varalle komisario E:n tietoon kohdassa 3.2.2.3 esittämäni arvostelun hänen menettelystään. Kiinnitän myös vanhempi konstaapeli D:n huomiota kohdassa 3.2.2.2 esittämäni esitutkintatoimien kirjaamisen merkityksestä. Vielä kiinnitän komisario E:n ja vanhempi konstaapeli D:n huomiota kohdassa 3.2.2.4 esittämäni arvosteluun esitutkintapäätöksestä. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestä. Lähetän jäljennöksen tästä

päätöksestäni tiedoksi myös Lahden kihlakunnan poliisilaitokselle otettavaksi huomioon sisäisessä koulutuksessa.

Muihin toimenpiteisiin asia ei anna aiheutta.

Kantelun liitteet palautetaan ohessa.